त्रैमासिक परीक्षा – 2021–22

कक्षा – 10

विषय – संस्कृत

समयः – 2.30 घण्टा | पूर्णांक – 80

निर्देशाः 1. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्यः सन्ति।

2. प्रश्नानां सम्मुखे अंकः प्रदताः

प्रश्न 1. उचित विकल्पं चित्वा लिखत | 1X7=7

(क) 'हिम + आलयः इत्यस्य पदस्य सन्धिः अस्ति।

(अ) हिमलयः (ब) हिमालयः (स) हिमआलयः (द) हिमा आलय

(ख) 'सूर्योदयः इत्यस्य पदस्य सन्धिविच्छेदः अस्ति

(अ) सूर्य + उदयः (ब) सूर्यो + उदयः (स) सूर्या + उदयः (द) सूर्य + दयः

(ग) पितुः + गृहम् इत्यस्य पदस्य सन्धिः अस्ति –

(अ) पितृगृहम् (ब) पितुर्गृहम् (स) पितागृहम (द) पितगृहम

(घ) 'नवमालिका' इत्यस्मिन् पदे समासः अस्ति –

(अ) अव्ययीभावः (ब) द्विगुः (स) द्वन्द्वः (द) कर्मधारयः

(ङ) 'अव्यवीभावसमासस्य उदाहरणमस्ति –

(अ) त्रिलोकी (ब) घनश्यामः (स) समलम् (द) पितरौ

(च) 'मातापितरौ' इत्यस्य पदस्य समासविग्रहः अस्ति –

(अ) पिता–माता (ब) माता च पिता च (स) माता च पिता (द) माता पिता

(छ) अधोलिखितेषु अव्ययम् अस्ति –

(अ) च (ब) चरति (स) रामः (द) सीता

प्रश्न 2. उचितविकल्पं चित्वा लिखत | 1X7=7

(क) 'पठित्वा' इत्यस्मिन् पदे प्रत्ययः अस्ति–

(अ) त्वा (ब) क्त्वा (स) ल्यप् (द) तुमुन्

(ख) 'तुमुन्' प्रत्यययुक्तम् पदम् अस्ति–

(अ) हसितव्यम् (ब) हसितुम् (स) हसित्वा (द) हसितः

(ग) 'अनीयर्' प्रत्यययुक्तम् पदम् अस्ति–

(अ) करणीयम् (ब) कर्त्तवयम् (स) कृत्वा (द) कर्तुम

(घ) 'बालिका' इत्यस्मिन् पदे प्रत्ययः अस्ति–

(अ) टाप् (ब) चाप् (स) आप् (द) जाप्

(ङ) अत्र जीवितं कीदृशं जातम् ?

(अ) कालायसचक्रम् (ब) दुर्वहम् (स) भक्ष्यम् (द) हरितम्

(च) सर्वदा सर्वकार्येषु का बलवती ?

(अ) वनम् (ब) फलम् (स) बुद्धिः (द) जम्बुकम्

(छ) सदा कः पथ्यः ?

(अ) बुद्धिः (ब) व्यायामः (स) व्याघ्रः (द) वयः

प्रश्न 3. उचितविकल्पं चित्वा लिखत्– | 1X6=6

(क) 'वनम्' इत्यस्य पदस्य पर्यायः भवति –

(अ) सत्वरम् (ब) काननम् (स) भाया (द) [illegible]लिका

(ख) 'कुटिलम्' इत्यस्य पदस्य पर्यायः भवति –

(अ) चक्रम् (ब) तक्रम् (स) वक्रम् (द) सक्रम्

(ग) 'सलिलम्' इत्यस्य पदस्य पर्यायः भवति –

P.T.O.

https://www.upboardonline.com

अथवा

मातुः अधिका कृपा कस्मिन् भवति ? 2

प्रश्न 9 कियता वलेन व्यायामः कर्तव्यः ?

अथवा

कविः कुत्र सञ्चरणं कर्तुम् इच्छति ? 2

प्रश्न 10 कस्य विरूद्धमापि भोजनं परिपच्च्यते ?

अथवा

कविः किमर्थं प्रकृतेः शरणम् इच्छति ? 2

प्रश्न 11 जननी तुल्यवत्सला पाठे कयोः संवादः विद्यते ?

अथवा

जरा कस्य सकाशं सहसा न समाधिरोहति ? 2

प्रश्न 12 स्थूलपदमाघृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरूत (कोऽपि द्वौ)

(क) व्याघ्रं दृष्ट्वा धूर्तः श्रृंगालः अवदत्

(ख) बुद्धिमती चपेटया पुत्रौ प्रहृतवती।

(ग) त्वं मानुषात् विभेषि।

(घ) शरीरस्य आयासजननं कर्म व्यायामः इति कथ्यते। 2

प्रश्न 13 अधोलिखितानि वाक्यानि घटनाक्रमानुसारणे योजयत –

(क) व्याघ्रंदृष्ट्वा सा पुत्रौ तौऽयन्ती उवाच – अधुना एकमेव व्याघ्रं विभज्य भुज्यताम्

(ख) बुद्धिमती पुत्रद्वयेन उपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता ।

(ग) व्याघ्रः व्याघ्रमारी इयमिति मत्वा पलायितः।

(घ) मार्गे सा एकं व्याघ्रम् अपश्यत्। 2

प्रश्न 14 युग्ममलेनं कुरूत –

'अ'	'ब'
(क) आमृम्	(i) नेत्राभ्याम्
(ख) पाषाणः	(ii) रसालम्
(ग) श्रृगालः	(iii) प्रस्तरः
(घ) चक्षुर्भ्याम्	(iv) जम्बुकः

प्रश्न 15 अधोलिखितेषु अशुद्धकारकवाक्यानां शुद्धिः करणीयाः (कोऽपि द्वौ) 2

(क) श्री गणेशं नमः

(ख) अहं पुस्तकं पठति ।

(ग) बालकः फलं खादन्ति।

(घ) वृक्षस्य पत्रं पतति।

प्रश्न 16 अधोलिखितम् गद्यांशम् सम्यक पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत – 3

अस्ति देउलाख्यो ग्रामः। तत्र राजसिंहः नाम राजपुत्रः वसति स्म। एकदा केनापि आवश्यककार्येण तस्य भार्या बुद्धिमति पुत्रद्वयोपेता पितुर्ग्रहं प्रति चलिता। मार्गे गहनकानने सा एकं व्याघ्रं ददर्श।

प्रश्नाः (i) ग्रामस्य नाम किम् अस्ति ?

(ii) तत्र राजसिंहः नाम कः वसति स्म ?

(iii) बुद्धिमती पुत्रद्वयोपेता कुत्र चलिता ?

अथवा

कश्चित् कृषकः बलीवर्दाभ्यां क्षेत्रकर्षणं कुर्वन्नासीत्। तयोः बलावर्दयोः एकः शरीरेण दुर्बलः जवेन गन्तुमशक्तश्चसीत् अतः कृषक तं दुर्बलं वृषभं तोदनेन नुद्यमानं अवर्तत।

प्रश्नाः (i) कः बलीवर्दाभ्यां क्षेत्रकर्षणं कुवन्नासीत् ?

P.T.

https://www.upboardonline.com

(ii) एकः बलीवर्दः कीदृशः आसीत् ?

(iii) कृषकः कं तोदनेन नुद्यमानं अवर्तत ?

प्रश्न 17 अधोलिखितं पद्यांशं सम्यक् पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत – 3

वायुमंडलं भृशं दूषितं न हि निर्मलं जलम्।
कुत्सितवस्तु मिश्रितं भक्ष्यं समलं धरातलम्।
करणीयं बहिरन्तर्जगति तु बहु शुद्धीकरणम्।।

प्रश्नाः (i) भृशं दूषितं किम् अस्ति ?

(ii) धरातलं कीदृशम् अस्ति ?

(iii) कीदृशम् जलं नास्ति ?

प्रश्न 18 अधोलिखितानां पदानाम् अर्थः किम्? कोष्ठकात् चित्वा लिखत। (कोऽपि त्रयः) – 3

(क) ददर्श – (दर्शितवान्, दृष्टवान्)

(ख) जगाद – (अकथयत्, अगच्छत्)

(ग) ययौ – (याचितवान्, गतवान्)

(घ) अत्तुम् – (खादितुम्, आविष्कर्तुम्)

(ङ) मुच्यते – (मुक्तो भवित, मग्नो भवति)

(च) ईक्षते -- (पश्यति, इच्छति)

प्रश्न 19 प्रदत्तैः शब्दैः रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत। (कोऽपि त्रयः) – 3

(भृशम्, यत्र–तत्रं , बहिः, एव, सदृशं, सहसा)

(i) पर्यावरणस्य संरक्षणम् ....प्रकृतेः आराधना।

(ii) व्यायामेन..........................किञ्चित स्थौल्यपकर्षणं नास्ति।

(iii) व्यायामिनः जनस्य सकाशं वार्धक्यं......................नायाति।

(iv) ....हरीतिमा..............शुचि पर्यावरणम्।

(v) भूकम्पित समये ....गमनमेष उचितं भवति।

(vi) तदानीं वायुमंडलं..........................प्रदूषितमस्ति।

प्रश्न 20 प्रश्नपत्रे समागतान् श्लोकान् विहाय स्वपाठ्यपुस्तकस्य श्लोकद्वयं लिखत। 4

प्रश्न 21 स्वप्राचार्यस्य कृते अवकाशार्थम् एकं प्रार्थनापत्रं संस्कृते लिखत। 4

अथवा

स्वभ्रातुः जन्मदिनोत्सवस्य कृते स्वमित्राय आमन्त्रणपत्रम् संस्कृते लिखत।

प्रश्न 22 अधोलिखितम् अपठितं गद्यांशं सम्यक पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् लिखत – 4

सतां सज्जनानां सङ्गतिः सम्पर्कः संसर्गो वा सत्सङ्गतिः इति कथ्यते। वस्तुतः सत्सङ्गात् एव मानवः समुन्नतो भवति सज्जनानां संसर्गेण जनः सज्जनः भवति, दुर्जनानां संसर्गेण च दुर्जनः भवति। स्थाने एवोक्तं "संसर्गजाः दोषगुणाः भवन्ति" इति। अतः स्वसमुन्नतिं इच्छता जनेन सर्वदा सतामेव सतसङ्गतिर्विधेयः।

प्रश्नाः (i) अस्य गद्यांशस्य शीर्षकं लिखत।

(ii) केन जनः सज्जनः भवति।

(iii) स्वसमुन्नतिम् इच्छता जनेन किं करणीयः

(iv) 'दुर्जनः शब्दस्य विलोमपदं लिखत।

प्रश्न 23 अधोलिखितेषु एकं विषयं स्वीकृत्य विंशत्याधिक शतशब्देषु (120) संस्कृतभाषायां निबन्धं लिखत 4

(क) व्यायामः

(ख) संस्कृतभाषायाः महत्वम्

(ग) पर्यावरणम्

(घ) महाकविः कालिदासः

https://www.upboardonline.com

(अ) विषम् (ब) दुग्धम् (स) जलम् (द) पंकजम्

(घ) 'दूषितम्' इत्यस्य पदस्य विलोमपदम् अस्ति –

(अ) दुर्वहम् (ब) शुद्धम् (स) फलम् (द) पंकजम्

(ङ) 'दानवाय' इत्यस्य पदस्य विलोमपदम् अस्ति –

(अ) प्रस्तराय (ब) मानवाय (स) प्रदूषणाय (द) पावकाय

(च) 'बुद्धिमती भार्या' अनयोः पदयोः विशेषणम् पदम् अस्ति –

(अ) बुद्धिः (ब) बुद्धिमती (स) भार्या (द) भती

प्रश्न 4. उचितविकल्पं चित्वा लिखत्– 1X6=6

(क) 'बालक' शब्दस्य द्वितीया – द्विवचनस्य रूपम् अस्ति ।

(अ) बालकः (ब) बालकम् (स) बालकौ (द) बालकान

(ख) 'फलेन्' इत्यस्मिन् पदे वचनम् अस्ति –

(अ) एकवचनम् (ब) द्विवचनम् (स) बहुवचनम् (द) मृदुवचनम्

(ग) 'लता' शब्दस्य पंचमी – द्विवचनस्य रूपम् अस्ति –

(अ) लते (ब) लताः (स) लताभ्याम् (द) लताभिः

(घ) 'पठिष्यति' इत्यस्मिन् पदे लकारः अस्ति –

(अ) लटलकार (ब) लृटलकार (स) लङलकार (द) लोट्लकारः

(ङ) 'हसति' इत्यस्मिन् पदे वचनम् अस्ति –

(अ) एकवचनम् (ब) द्विवचनम् (स) बहुवचनम् (द) मृदवचनम्

(च) 'भवन्ति' इत्यस्मिन् पदे पुरुषः अस्ति –

(अ) प्रथम पुरुषः (ब) मध्यपुरुषः (स) उत्तम पुरुषः (द) महापुरुषः

प्रश्न 5. उचितविकल्पं चित्वा लिखत्– 1X6=6

https://www.upboardonline.com

Whatsapp @ 9300930012

Send your old paper & get 10/-

अपने पुराने पेपर्स भैजे और 10 रुपये पायें,

Paytm or Google Pay से

https://www.upboardonline.com